

Vallenskæret er godt, men kan blive bedre.

Statens naturgenopretning af Vallenskæret er godt. Det har jeg skrevet et indlæg om i Natur på Bornholm 2022: 44-49: **Wallens Kier – Vallenskær – natur tur-retur**

53 ha. dyrket landbrugsland er erhvervet, og en stor del af det 17 km. lange og tætte net af drænrør er blokeret således, at drænvandet er bragt op til overfladen, hvor det danner sjavvand over større arealer.

Seks damme er gravet således, at paddefaunaen har fået optimale betingelser på de tidligere dyrkede marker med gode muligheder for at vandre fra Ekkodalen og videre ud i landskabet mod Smørenge og Udkæret.

Men,

retableringen af Læsågrøften fra Ekkodalen til Udkærsgrøften øst om Egeholm har medført, at ALT **rent vand** fra Almindingsens kilder er løbet direkte mod havet uden at have haft nogen egentlig positiv indvirkning på de genskabte enge og Vallensgårdsmosen.

Det har det **snavsede vand** i Udkærsgrøften haft ved at blive ledt ind gennem en kanal i dæmningen til VH6 og det flade land sydvest for Egeholm.

De første to vintre med, **snavset vand fra Udkærsgrøften til Vallenskæret og rent vand fra Almindingen direkte i udkærsgrøften!**

Lidt historie, FØR.

Læsågrøften fra Ekkodalen øst om Egeholm blev gravet sidst i 1700-tallet, da man startede på tørvegravningen i Vallensgårdsmosen.

Ved det store landvindingsprojekt i 1970erne blev Læsågrøften kastet til og Almindingsens rene vand ført gennem Ekkodalen vest om Egeholm med udløb i Vallensgårdsmosen fra nord.

Ligeledes blev der etableret et højvandsdige.

Spor efter Læsågrøften i Vallensgårdsskoven i april 2005

Ekkodalens vand nord for Bøgeholmen ud i Vallensgårdsmosen i august 2011

Ekkodalens vand på vej ud i Vallensgårdsmosen forbi Loklippen i april 2006

Ekkodalens vand ud i Vallensgårdsmosen og marker øst for mosen i august 2011

Ekkodalens rene vand dækker de lavtliggende marker øst for Vallensgårdsmosen i august 2011

NU

De samme flade marker øst for Vallensgårdsmosen med den gravede lavvandede sø **VH6** har vinteren 2021-2022 været dækket af vand, men vel at mærke snavset vand, der er kommet til gennem kanalen gennem diget øst for Kærgårdsmosen.

Jeg har fulgt vandet her og skrevet historien, som med dette bringes som et **bilag**.

Det rene vand er til gengæld ført gennem den restaurerede Læsågrøft direkte fra Ekkodalen til Udkærsgrøften sydligst i Vallenskæret. På denne strækning er der yderligere blevet tilført vand fra Landkanal 1-grøft og landkanal 2-grøft, altså vand fra landbrugslandet op forbi Bornholms Højskole.

Ekkodalens rene vand ledes gennem den nygravede Læsågrøft mod Udkærsgroften 5. december 2021

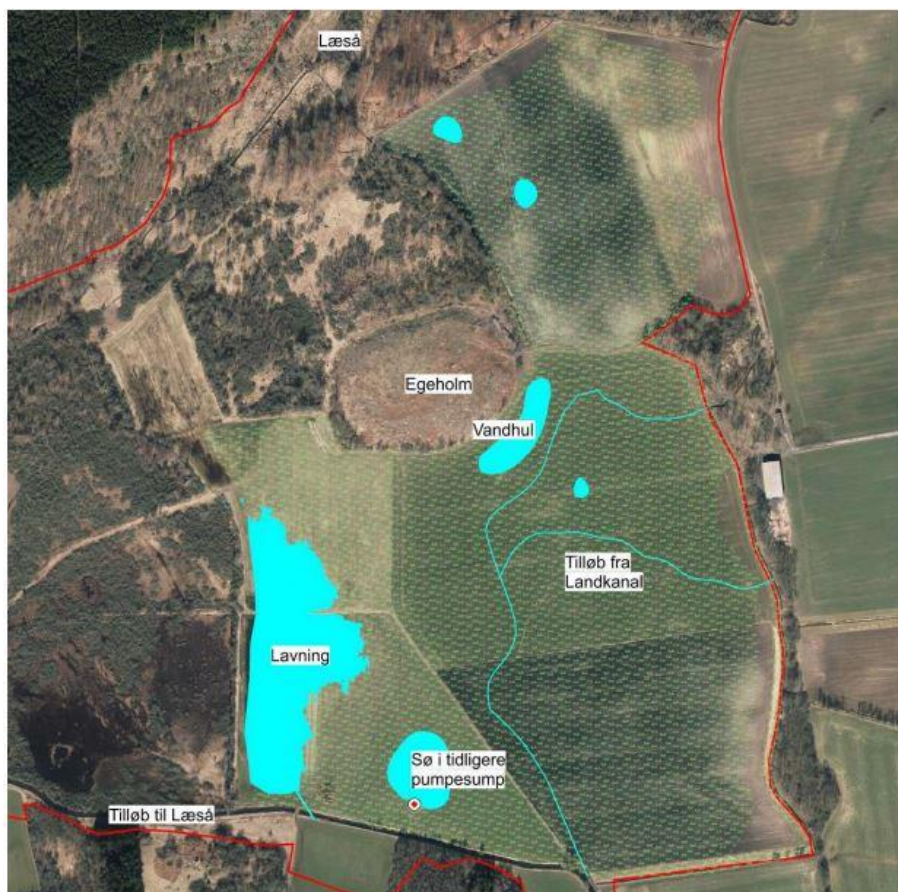
Den nygravede Læsågrøft er fyldt med vand kort før udløb til Udkærsgroft 6. december 2021

ERGO

Enhver kan se det uhensigtsmæssige i at sende snavset vand ind i Vallenskæret fra Udkærsgroften og lede det rene vand fra Almindingen ud af Vallenskæret gennem Læsågrøften.

I Cowis miljøkonsekvensrapport over Ekkodalens Moser fra 2019 er der på side 39 omtalt et Forslag B, i hvilket det har været overvejet at bevare Læsås daværende forløb uændret. Det nye vandløb gennem vådområdet ville således kun få tilført vand fra Landkanalen, men ikke fra nord via Læså, og der ville ikke blive faunapassage. Dette alternativ ville betyde, at de hydrologiske forhold i Vallensgård og Kærgård Moser ville forblive helt uændrede.

Ligeledes: ***”Det har været overvejet at anlægge et fordelingsbygværk i Ekkodalen, således at vandet kunne fordeles mellem moserne og det genskabte historiske forløb. Dette er opgivet af flere grunde. Det er vanskeligt at fastlægge en god styringsstrategi, der tager hensyn til og sikrer tilstrækkeligt vand til både mosen og vandløbet. Om sommeren, når der er mest brug for vandet, er vandføringen i Læså meget ringe (målt 8 l/s), og der er ikke meget vand at fordele. Desuden viser den hydrauliske model, som beskrives senere, at Læså kun har marginal betydning for vandstanden i mosen”.***

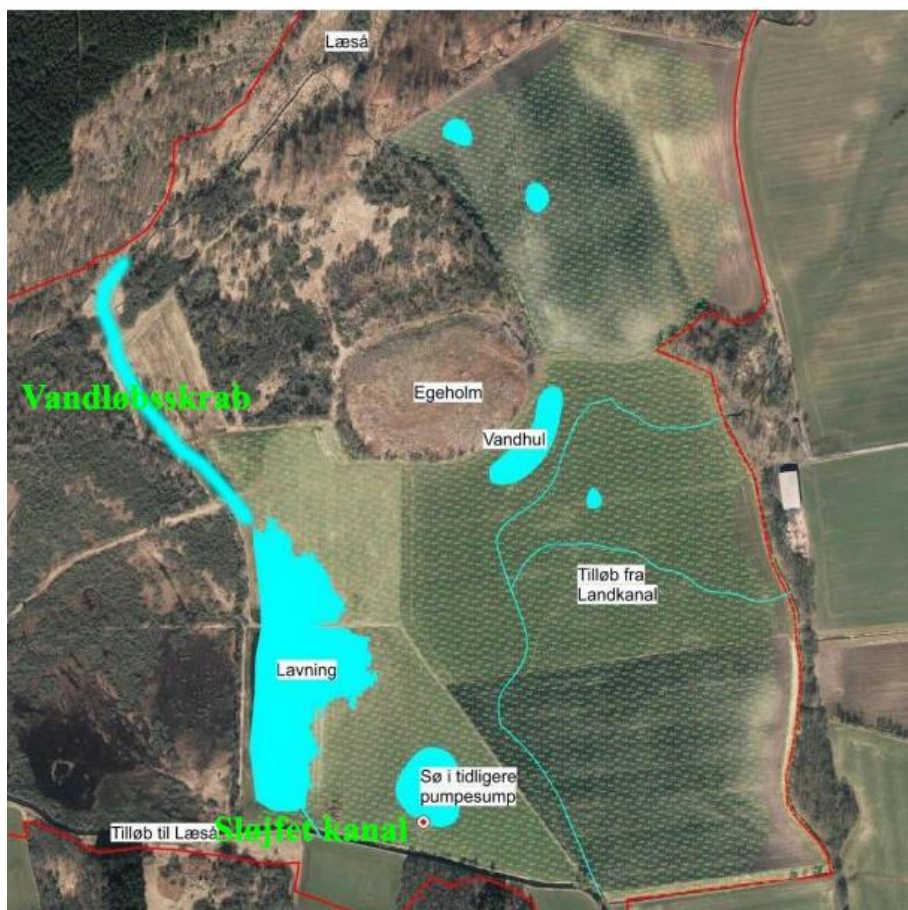

Figur 4-5 Det fravalgte Forslag B. Blå farver i vest viser lavningen øst for Vallensgård Mose. Lyseblå med brun streg viser nye småsøer. Lyseblå streg er nyt vandløb.

Jeg mener fortsat, at det er vigtigt, at Ekkodalens rene vand bliver ledt ind i Vallensgård Mose, som det rent faktisk er bestemt i kendelsen fra Overfredningsnævnet fra 1973.

For at lette vandets passage fra Ekkodalen for foden af Loklippen og ud i Vallenskæret vil det kunne gavne, at der etableres en lavvandet grøft, et vandløbsskrab øst om Vallensgårdsmosen.

Ligeledes vil det være nødvendigt at fylde kanalen mellem Udkærsgrøften og VH6-lavningen til således, at der ikke mere ledes snavset vand ind i området fra Udkærsgrøften.

Figur 4-5 fra Cowis miljøkonsekvensrapport med påført forslag til vandløbskrab fra Læsåen syd for Loklippen samt sløjfet kanal mellem Udkærsgroft og VH6-lavning

Cowis bemærkninger om, at det ved et fordelingsbygværk i Læsåen er vanskeligt at fastlægge en god styringsstrategi, bør ikke forhindre at det etableres, idet Kærgårds- og Vallensgårdsmose allerede får tilført store mængder "snævset vand" fra Udkærsgroften ved større regnskyl, og det kan som forholdene er i dag slet ikke styres!

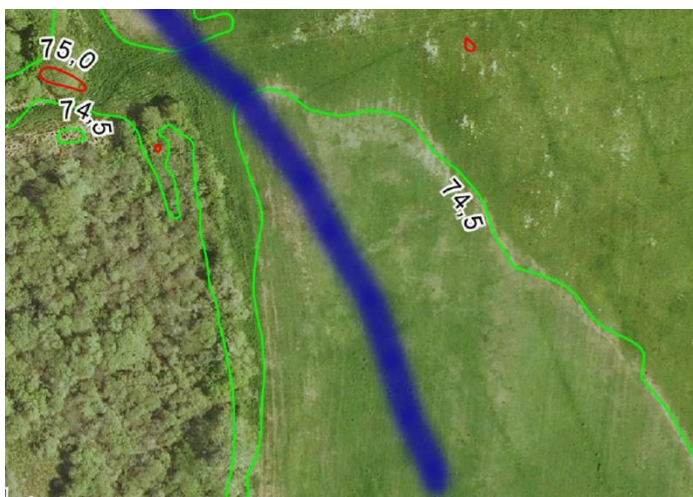
Og ret beset er det kun under større regnskyl, at vand fra Læsåen "behøver" ledes ind i det restaurerede Vallenskær med **VH6** og de omgivende våde enge.

Højdekurver på luftfoto fra 2021 mellem Læsåens gamle løb og VH6 og påtænkt forløb af gravet grøft

Udløb af grøft fra "gamle Læså" i niveau 74,5 m.o.h.

Indløb af grøft i VH6 i niveau 74,5 meter over havet

Nordre del af VH6 i maj 2022 efter at vinterens sidste vand er fordampet

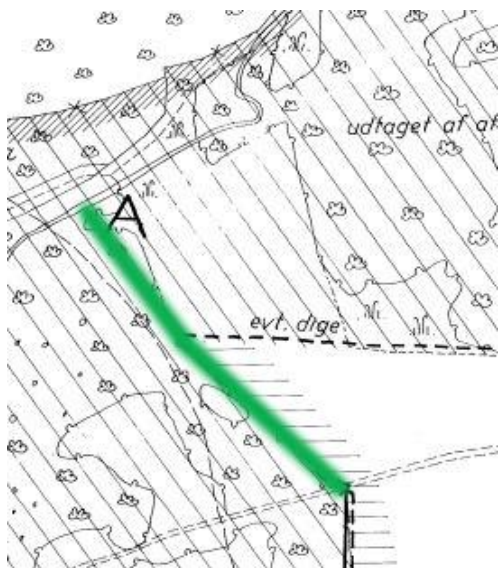
Vinterens vådområde nord for VH6 tørlagt i maj 2022

Den flade våde eng mellem Læsåens gamle løb for foden af Loklippen og VH6 i maj 2022

Mit forslag til et **bedre Vallenskær** skal derfor være, at man tager fat på forslag B i miljøkonsekvensrapporten og implementerer dele af det således, at **VH6** og engene i det vestlige Vallenskær kan tilføres **rent vand** fra Læsåen, der bringer vandet ud fra Almindingen og ikke som nu **snavset vand** fra Udkærgrøften, der tilfører vandet fra dyrkede markarealer vest for Udkæret.

Dette kan nemmest gøres ved at der etableres et fordelingsbygværk i Ekkodalen som foreslået i miljøkonsekvensrapporten samt graves et ½ - 1 meter dybt skrab i det flade område øst for Vallensgårdsmosen fra det gamle Læsåforløb for foden af Loklippen til **VH6**.

Lavt dige i fortsættelse af det "højvandsdige", der blev etableret efter fredningen i 1973 frem til kørevejen ind i Vallensgårdsmosen

Højvandsdiget afgrænser Vallensgårdsmose og Vallenskær

Den opgravede jord kan af gravemaskinen i samme arbejdsomgang lægges som et mindre dige i fortsættelse af det højvandsdige, der blev påbudt etableret langs Vallensgårdsmosens østlige kant ved Fredningen i 1973.

Bilag.

FEBRUAR 2020
NATURSTYRELSEN

EKKODALENS MOSER - DETAILPROJEKT – MILJØKONSEKVENSRAPPORT - VALLENSKÆR

4.5 Afløb fra vestlig lavning – side 12

Ved den vestlige lavning etableres et 60 m langt afløb med bund i kote 74,0, bundbredde 1,5 m og sideanlæg 1:4.

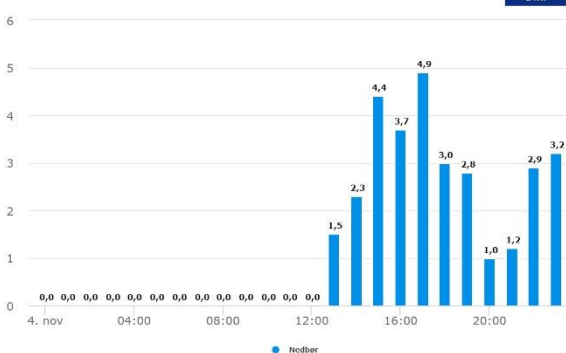
Afløbet føres gennem diget, idet der etableres en 1 m bred tærskel med overkant i kote 74,20. Tærsklen opbygges af en stålplade 5 x 1250 x 2000 mm. Pladen forsynes med 2 påsvejsede øjer eller 2 huller i siden, så en gravemaskine kan trække den op med en kæde, hvis man senere ønsker at justere vandstanden.

Tærsklen opbygges derudover af jord samt singles og nødder. Uden for overløbskanten reguleres terrænet, så vandet kun kan strømme over tærsklen. – ("den vestlige lavning" er gravet og i dette papir identisk med vandhul VH6)

4. november 2021 – før dagens og nattens regn

Bornholm kommune 4. november 2021
Nedbør (mm)

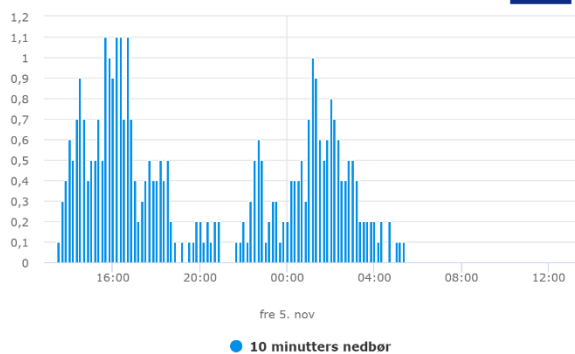

29/11/2021 15:08

Det begyndte at regne den 4. november 2021 1230

NEXØ VEST

Nedbør (mm) - seneste 24 timer: 36,5 mm

fre 5. nov

10 minutters nedbør

Der faldt 36,5 mm regn ved målestationen i Nexø

051121. Tilløb af snavset vand efter nattens regn

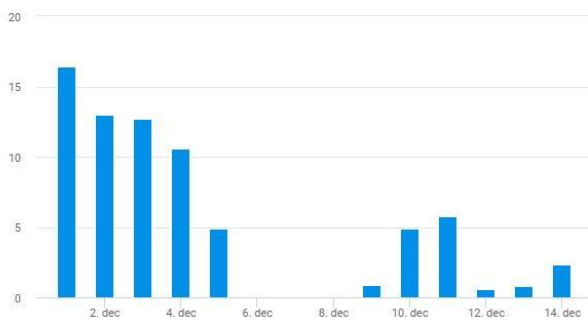
091121. Vestlige lavning med VH6 fyldt op

271121. Vandet løber retur fra VH6 til Udkærsgroft

Bornholm kommune december 2021

Nedbør (mm)

En ny portion regn i de første dage af december

051221. Vallenskæret set fra Udsigten

061221. VH6 igen fyldt op efter flere dages regn

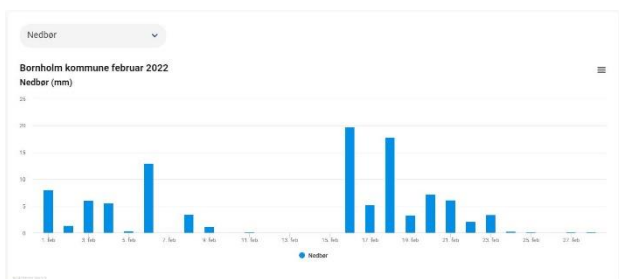
110122. Man begynder at skimte VH6-tærskelen

Vand fra VH6 gennem afløb til Udkærsgroft 270122. Fortsat udløb af vand fra VH6-lavning

250122.

Regn i starten af februar, især 050222 og 160222

070222. Endnu engang løber vand ud i VH6-lavning

150222. Vandet løber ud af VH6-lavning dagen før næste regn 160222

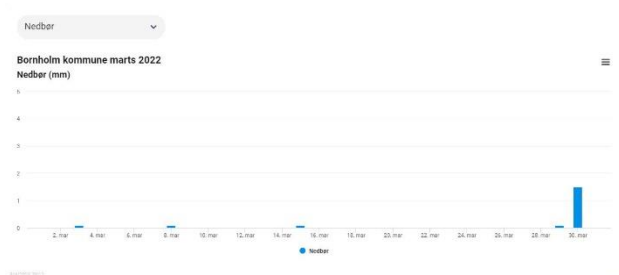
190222. Efter nyt regnvejr 160222 løber vand igen ind i VH6 og fylder VH6-lavningen op

To gange har der i februar 2022 været et større influx af "snavset vand" fra Udkærsgården til VH6-lavningen gennem kanalen gennem diget, den 5. februar og igen den 16. februar.

Men, der gik kun kort tid med det meget vand i VH6-lavningen, for straks vandet i Udkærsgården var faldet tilstrækkeligt, løb vandet fra VH6-lavningen tilbage ud i gården – efter at "snavset" er sedimenteret i VH6-lavningen.

280222. Vandet løber ud af VH6-lavning til Udkærsgården

En tør marts 2022 – vandet løber fortsat ud af VH6 190322. Vandoverfladen i VH6 nået ned til tærskel

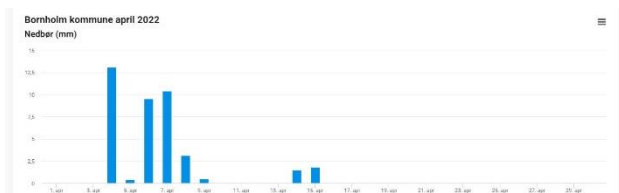
200322. Vandet fortsætter at løbe ud i kanal

290322. Marts 2022 har været tør!

030422: Udløbet fra VH6-lavning til Udkærsgroft er standset

Men, 050422: endnu et kraftigt regnskyl over Området i flere dage, og VH6 fyldtes endnu engang denne vintersæson med vand fra Udkærsgroften

Vandet på vej ud 190422

260422: VH6 tørrer ind

130522: VH6 tørrer endnu mere ind

Altså: Efter besøg og iagttagelser ved afløbet fra den vestlige lavning i løbet af vinteren 2021-2022 kan det konstateres, at dette projekterede og gravede afløb fra "VH6-lavningen" ud til Udkærsgroften, reelt fungerer som et tilløb af vand fra Udkærsgroften, der afvander landbrugsarealerne opstrøms Vallenskæret og Udkæret.

061222. Vand fra Udkærskanal løber uhindret ind gennem kanal til VH6-lavning efter kraftigt regnvejr med alle de næringsstoffer, der er skyllet ud i kanalen helt oppe fra østlige del af Vestermarie

"Snavset vand" og "rent vand"

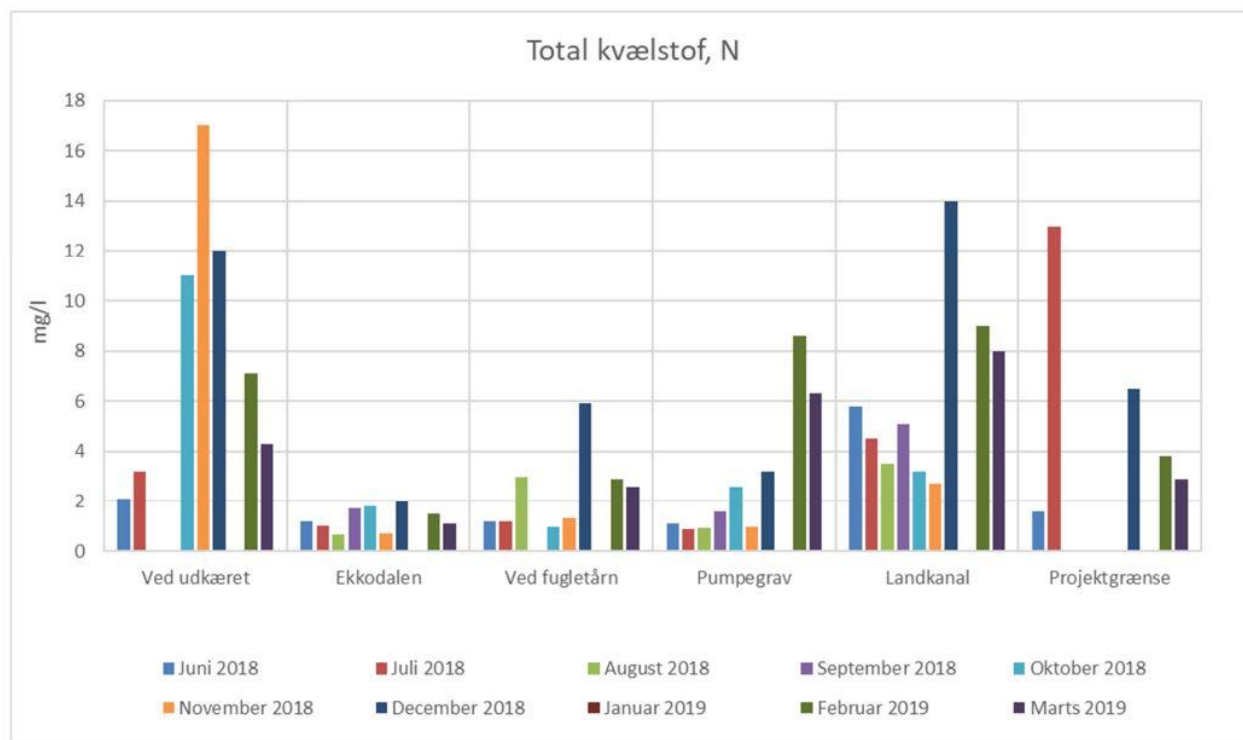
Det forekommer uhensigtsmæssigt, at der i regnvejrperioder i vinterperioden ledes "snavset vand" med stort indhold af kvælstof og fosfor direkte ind i Vallenskæret, medens det "rene vand" fra Ekkodalen uden dette høje indhold af de to næringsstoffer ledes næsten direkte ud af Vallenskæret gennem den gravede Læsågrøft for at blive spædet op med det snavsede vand fra Udkærsgroften ved "projektgrænsen" og ført videre mod havet.

Mine betragtninger baserer sig på de målinger, der forekommer i COWIs Miljøkonsekvensrapport, som refereret her:

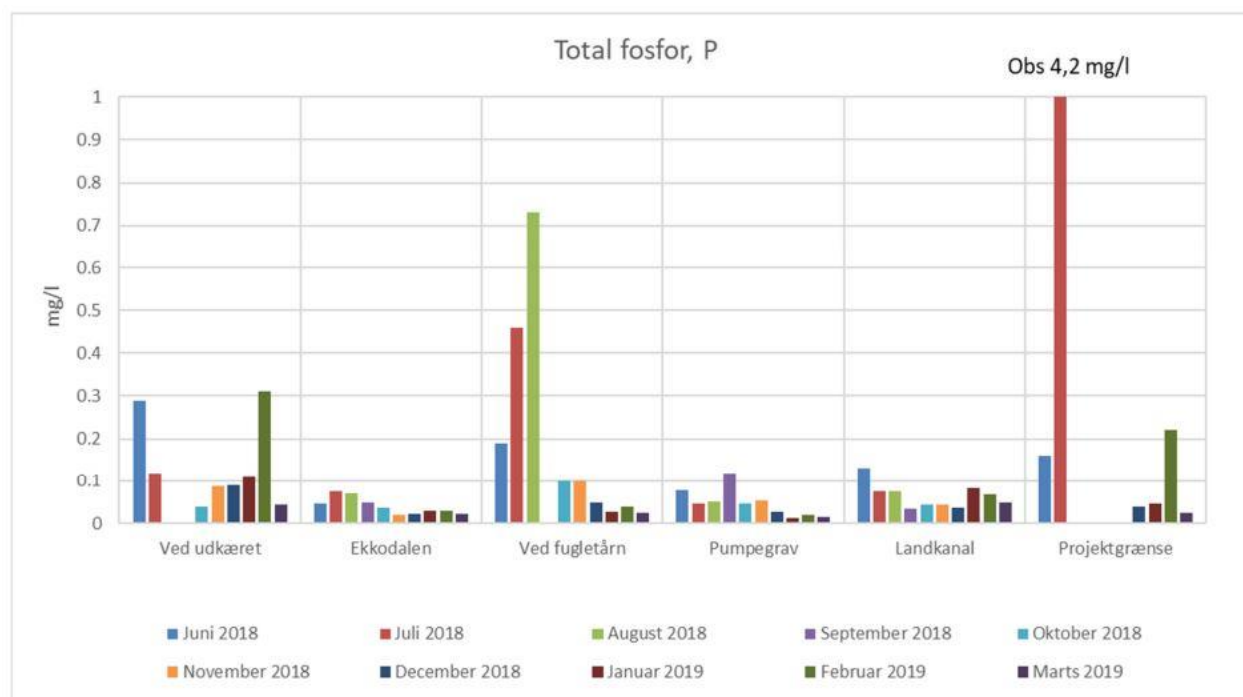
8.3 Miljøstatus – side 61-63

8.3.1 Målinger i området

Naturstyrelsen har fået foretaget månedlige målinger af kvælstof og fosfor på seks lokaliteter ved moserne

"Kvælstofniveauet er som ventet meget lavt i Ekkodalen og betydeligt højere i vandløbene, der afvander landbrugsarealer. Højere kvælstofkoncentrationer ses hovedsageligt i efterårs- og vintermånederne".

*"Også for **fosfor** er koncentrationen i Ekkodalen meget lav. Der er målt høje værdier i sommeren 2018, men det er samtidig med meget ringe vandføring, og prøverne må tages med forbehold.*

Udvaskningen af fosfor fra landbrugsarealerne var ved de fleste målinger forholdsvis ringe, og de målte koncentrationer i Landkanalen var kun lidt højere end i Ekkodalen".

Den visuelle effekt af næringsstofbelastningen af vandet i vandhullet VH6 viste sig allerede det første år efter etableringen, da der på sensommeren lagde sig et tykt tæppe af indtørret vandhår, **Cladophora**, på vandhullets bund. Netop Cladophora er en indikator for overgødet vand!

Vandhullet **VH6**, set fra syd 010921, vandhår tørrer ind

Vandhullet **VH6**, set fra nord 010921, vandhår tørrer ind

Indtørret vandhår på bunden af **VH6** bryder 010921 op i "filt"flager og giver plads til fremspiring af vejbred

Efterskrift.

Læsåens "gamle løb" gennem Ekkodalen **19. marts 2017** - før restaureringen

Læsåens "nye løb" gennem Ekkodalen **21. marts 2025** – efter restaureringen og opfyldningen af det gamle løb. Alt det **rene vand** bliver ledt ud af Ekkodalen gennem den gravede grøft mod havet, og INTET får lov til at flyde videre til Ekkodalens moser: Vallensgårdsmose og Vallenskær og gøre gavn der.

Nylars i marts 2025/Finn Hansen